

دانشگاه گوار، دانشکده بهداشت

نشریه کارآفرینی در کشاورزی

جلد هشتم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۰

<http://jead.gau.ac.ir>

صفحات: ۶۲-۴۹

DOI: 10.22069/JEAD.2021.19411.1522

مقاله کامل علمی-پژوهشی

طراحی الگوی کارآفرینی سالمندی با رویکرد نظریه داده بنیاد

علی پورمندی^۱، محمدباقر گرجی^{۲*}، ابراهیم عباسی^۳، مجید اشرفی^۴

^۱دانشجوی دکتری مدیریت کارآفرینی (کسب و کار)، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی علی‌آباد

^۲استادیار دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی علی‌آباد

^۳دانشیار دانشکده مالی، دانشگاه الزهرا

^۴استادیار دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی علی‌آباد

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۲۳؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۳/۲۳

چکیده

مسئله سالمندی در سال‌های اخیر توجه جهانیان را به خود معطوف کرده است، برای تعدیل این موضوع و داشتن دوران سالمندی فعال و پویا کارآفرینی سالمندی پیشنهاد شده است. هدف مقاله حاضر طراحی الگوی کارآفرینی سالمندی می‌باشد. پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای-میدانی بود. این پژوهش از نوع پژوهش کیفی و با رویکرد نظریه داده‌بنیاد انجام گرفت. داده‌ها از طریق مصاحبه عمیق با ۱۱ نفر از کارآفرینان سالمند و خبرگان دانشگاهی در زمینه کارآفرینی به روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع گلوله‌برفی، گردآوری شد. پس از انجام سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی، ۱۷۵ مفهوم، ۳۳ مقوله و ۶ بعد به دست آمد. یافته‌های الگوی پارادایمی این متغیرها را نشان داد؛ ویژگی شخصیتی، مهارت، عوامل شناختی، شبکه‌های انسانی، نگرشی، انگیزشی به‌عنوان عوامل علی؛ سیاست‌گذاری، قوانین و اسناد بالادستی به‌عنوان مداخله‌گرها؛ سبک زندگی، پیشینه خانوادگی، امکانات و عوامل محیطی به‌عنوان بسترها؛ آموزش و حمایت از سالمندان کارآفرین به‌عنوان اقدامات و فرهنگ‌سازی؛ مشاوره به‌عنوان راهبردها و اشتغال‌زایی و ایجاد کسب و کار، توسعه اقتصادی و اجتماعی و کاهش هزینه‌های دولت و افزایش امید به زندگی و پویایی در سنین سالمندی به‌عنوان پیامدهای کارآفرینی سالمندی محسوب می‌شوند.

واژه‌های کلیدی: کارآفرینی، کارآفرینی سالمندی، نظریه داده بنیاد

مقدمه

سالمندی در حیات انسانی را می‌توان فرایندی دانست که با فرسایش تدریجی سازوکارهای فیزیولوژیکی و ناتوانی در احیای توانمندی ارگان‌های حیاتی آغاز و با پایان زندگی خاتمه می‌یابد

(سیدمیرزایی، ۱۳۸۶). بررسی‌های جمعیتی نشان می‌دهد که جمعیت جهان رو به سالمندی می‌رود و این روند در آینده سریع‌تر از قبل خواهد بود، نسبت جمعیت سالخورده جهان در سال ۲۰۰۶، ۷ درصد بود. در سال ۲۰۵۰ این مقدار بیش از دو برابر یعنی به ۱۵/۶ درصد خواهد رسید (فتحی، ۱۳۸۸). در ایران نیز براساس سرشماری سال ۱۳۹۵، حدود ۹/۳ درصد

*نویسنده مسئول: gorgi@aliabadiu.ac.com

فرصت‌های لازم را برای روی آوردن بازنشستگان و سالمندان به کارآفرینی فراهم کند (Maâlaoui, 2019). بسیاری از کسب‌وکارهای نوپا ایده‌های عملیاتی‌شان از دوران مختلف سنی از جمله سالمندی یا همکاری‌های گروهی بین مجموعه‌ای از افراد که تمایلات کارآفرینانه و نوآورانه دارند شروع شده است (اوحدی و ناصری، ۱۳۹۷). بازنشستگان به دنبال ادامه کار پس از بازنشستگی زودهنگام ممکن است کارآفرینی را به عنوان یک پل جهت ادامه فعالیت کاری انجام دهند (Singh and DeNoble, 2003). کارآفرینان سالمند در صنعتی که کار خود را آغاز می‌کنند، دارای تجربه قبلی هستند و تجربه کاری قبلی و مهارت آنها در مسیر خاصی از فعالیت اقتصادی، رابطه مثبت و مستقیمی با موفقیت دارد و باعث کارآفرینی سالمندی مؤثر می‌گردد. در واقع، توانایی شناسایی فرصت‌ها برای افرادی که تجربه کارآفرینی قبلی را دارند نسبت به کارآفرینان تازه‌کار آسان‌تر است (Tervo, 2014). سالمندان با داشتن روابط و اعتماد به توانمندی‌ها و نیت‌های یکدیگر، زمینه تبادل دانش و تجربه‌ها را فراهم می‌کند و باعث خلق دانش جدید توسط افراد هم‌فکر خواهند شد، و دانش جدید کلید اصلی کارآفرینی بخصوص کارآفرینی سالمندی محسوب می‌شود. از طرفی عوامل اقتصادی بیشترین تأثیر را بر روحیه و قصد کارآفرینی افراد سالمند دارند و انتظار بر این است که با بهبود مسائل اقتصادی، مانند دسترسی به منابع کافی برای ایجاد کسب و کار، حمایت‌های مالی و همچنین در دسترس بودن سرمایه، شاهد تمایل افراد به کارآفرینی باشیم. افراد سالمند با ثروتی که در طول سالیان کار خود جمع‌آوری می‌کنند، یا پولی که از بازنشستگی خود دریافت کرده‌اند می‌توانند شروع‌کننده خوبی برای فعالیت کارآفرینی باشند (Ahmad et al., 2014).

جمعیت ایران را افراد بالای ۶۰ سال تشکیل می‌دهند که حکایت از رشد پرشتاب جمعیت و افزایش آهنگ رشد جمعیت سالمندان دارد (محمدی و همکاران، ۱۳۹۶) و پیش‌بینی می‌شود جمعیت سالمندان ایران در سال ۲۰۲۵ به ۱۱/۳ درصد و در سال ۲۰۵۰ به ۲۲ درصد کل جمعیت کشور برسد (شجاع و همکاران، ۱۳۹۲). مسئله سالمندی جمعیت جهان به دلایل مهمی از جمله کاهش مرگ‌ومیر ناشی از پیشرفت علوم پزشکی، بهداشت، آموزش و پرورش و در نتیجه افزایش نرخ امید به زندگی و طول عمر در سطح جهان مطرح شده است. بنابراین مقابله با چالش‌های پیش روی این پدیده و استفاده از تدابیر مناسب به منظور ارتقای وضعیت جسمی، روانی و اجتماعی سالمندان اهمیت زیادی دارد و در دستور کار جامعه بین‌المللی قرار گرفته است (نبوی و همکاران، ۱۳۹۳). جهت رسیدن به این هدف، سالمندی فعال و پویایی در این دوران می‌تواند گزینه مناسبی باشد. توانمندسازی و پویایی بازنشستگان با داشتن سرمایه اجتماعی باعث بهبود فضای کسب‌وکار و کارآفرینی در این دوران می‌گردد (فائزی رازی و همکاران، ۱۳۹۹).

نقش‌پذیری حرفه‌ای جدید داوطلبانه براساس تجربه سالمندان نوعی از تلاش سالمند، برای یافتن امکان مشارکت در جامعه با تکیه بر توانایی‌ها و مهارت‌های خود است، که با نقش حرفه‌ای و شغلی قبلی او و نوعی از هویت حرفه‌ای جدید متفاوت است (اله‌یار و همکاران، ۱۳۹۵). مشارکت بازنشستگان و سالمندان در فعالیت‌های کارآفرینانه با انگیزه آنان برای تبدیل شدن به افراد کارآفرین، امکانات و توانایی آنان برای انجام فعالیت‌های کارآفرینانه و برداشت آنان نسبت به فرصت‌های در دسترس مرتبط است، که سیاست‌ها و برنامه‌های اجتماعی و اقتصادی می‌تواند این محیط را تنظیم و

برای کسب درآمد از آن ایده و تولید انبوه محصولات یا خدمات مبتنی بر آن ایده هستند (حیبی و حرفت کار، ۱۳۹۷). در گذشته بیشترین توجه به فعالیت‌های اوقات فراغت و سلامت سالمندان معطوف بوده است، اخیراً توجه ویژه‌ای به اشتغال افراد ۵۵ سال به بالا شده است. کارآفرینی و خود اشتغالی از جمله گزینه‌های مساعدی هستند که برای این گروه سنی پیشنهاد می‌شود (Rogoff and Carroll, 2009) شروع به کار به سالمندان کمک می‌کند تا مهارت‌ها و توانایی‌های خود را بهبود بخشند و به آنها امکان ادامه زندگی فعال را می‌دهد (Kautonen et al., 2011). تجربیات قبلی کارآفرینان قدیمی‌تر، همراه با تجمع سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی خود، تأثیر مثبتی در موفقیت کارآفرینی و بقای سرمایه‌گذاری دارند. سالمندان قشری هستند که تجربه و سرمایه لازم و فرصت کافی برای راه‌اندازی کسب و کار را دارا می‌باشند، لازم است که بستر لازم برای کارآفرینی برای آنان فراهم شود. سرمایه اجتماعی در بین سالمندان که حاصل چندین سال ارتباطات مردمی است در جهت اقدام به کارآفرینی در این سنین مهم می‌باشد (Weber and Schaper, 2004).

روحیه و انگیزه کارآفرینی، تنها نتیجه عمل انسانی نیست، عوامل خارجی مانند اقتصاد، در دسترس بودن سرمایه کسب و کار، رقبا و مقررات دولتی نیز عوامل مهمی در کارآفرینی هستند. محیط کاری نامناسب، تغییر ناخواسته شغلی، تأثیرات کششی مثبت، تمایل به عملکرد مستقل تمایل به استقلال مالی تمایل به دستیابی به اهداف شخصی از انگیزه‌های کارآفرینی سالمندی می‌باشد (Ahmad et al., 2014). عامل مهم دیگر شرایط و زمینه‌ی اجتماعی است که بر روحیه‌ی کارآفرینی تأثیر داشته است به این معنی که هر چه مسائل اجتماعی مانند حمایت خانواده، دوستان،

با توجه به اینکه تحقیق جامعی در مقوله کارآفرینی سالمندی در ایران یافت نشد و بیشتر مطالعات در حوزه‌ی سلامت و روانشناسی و جامعه‌شناسی سالمندان بوده، این تحقیق سعی دارد فرآیند کارآفرینی سالمندی را واکاوی نماید و با هدف شناخت عوامل علی، زمینه، مداخله‌گر و راهبردهای اتخاذ شده الگوی کارآفرینی سالمندی را ترسیم نماید. چنین الگویی می‌تواند برای برنامه‌ریزی بهبود، توانایی این اقشار در مقابله با دوران پیری تأثیرگذار شده و باعث افزایش امید به زندگی آنان و توسعه اقتصادی در جامعه و باعث کاهش هزینه‌های خانواده‌ها و هزینه‌های سلامت برای وزارت بهداشت و درمان، اداره کار، سازمان بهزیستی و سازمان تأمین اجتماعی و کمیته امداد باشد. یافته‌های این مقاله و نظریه‌پردازی در این زمینه در پی پاسخ به پرسش‌های زیر است:

الف. الگوی کارآفرینی سالمندی چگونه است؟

ب. عناصر تشکیل‌دهنده (مقوله اصلی، عوامل علی، زمینه، عوامل مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها) این الگو کدام‌اند؟

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

کشف و بهره‌برداری از فرصت‌ها و ارزش‌گذاری منابع و ارزش‌گذاری برای تولید کالاها و خدمات جدید توسط سالمندان را کارآفرینی سالمندی گویند (Backman and Karlsson, 2013) کارآفرین سالمند به افرادی که قصد ایجاد کسب‌وکار و یا شغل جدیدی را در ۵۰ سالگی یا بالاتر دارند. خوداشتغالی و کارآفرینی در افراد مسن به‌عنوان راهبردهای عملی شغلی توجه بیشتری به خود جلب کرده است (Kautonen et al., 2014). از طرفی کارآفرینی‌های نو و به ویژه کارآفرینی سالمندان، معمولاً حول ایده‌های نوآورانه و خلاقانه بنا می‌شوند. در واقع فرد یا افرادی خوش فکر، با ایده‌های نو، در جستجوی روش‌هایی

مربوط به ادراکات اجتماعی و فرهنگی از سالخوردگی و جنسیت و همچنین انگیزه‌های مختلفی که منجر به کارآفرینی در سنین بالاتر می‌شود، وجود داشته است. (Backman and Karlsson (2013) بیان داشتند، افزایش دانش برتمرکز افراد بالای ۵۰ سال در مورد چگونگی عملکرد افراد نزدیک به دوران بازنشستگی و چگونگی کمک به آنها در جامعه می‌افزاید. Ahmad et al. (2014) در مطالعات خود در مالزی در مورد درک عوامل داخلی و خارجی برای شروع فعالیت‌های کارآفرینی در دوران سالمندی این موارد را بیان کردند: عوامل داخلی شامل: سرمایه کارآفرینی (انگیزش، سلامتی، ثروت، دانش، عوامل خانوادگی)، نگرش کارآفرینی (فعال بودن، ریسک‌پذیری، تحمل ابهام)، شبکه‌های انسانی (شبکه‌های اطلاعاتی، شبکه‌های رسمی)، شایستگی کارآفرینی (فرصت، استراتژی، زمینه‌ها، یادگیری) است و عوامل خارجی شامل: سازوکارهای حمایتی (آموزش، کمک‌های مالی)، شرایط غیرمترقبه محیطی (هنجارهای اجتماعی) است. طالبی و همکاران (۱۳۹۹) در یافته‌های خود به شبکه اجتماعی که به فرآیند خروج کارآفرینانه از کسب و کارهای قبلی یا شرکت نقش داشتند اشاره کردند. شبکه خانوادگی و شبکه دوستان در زمان خروج، تحمل این مسئله را تسهیل می‌کند و در انتخاب کسب و کار آینده و کارآفرینی نقش حمایت‌گری دارد. عزیزی و کراری (۱۳۹۴) در بررسی نیازسنجی آموزش کارآفرینی بازنشستگان، بیان داشتند، داشتن دانش بازاریابی و فروش، توانایی شناسایی و تعریف نیازهای آینده در بازار، توانایی سازماندهی منابع تکنولوژیکی داشتن دانش مالی و حسابداری، داشتن شناخت قوانین کسب‌وکار توانایی به کارگیری روش‌های مختلف برای بهره‌برداری از فرصت‌های بازار، داشتن تحمل ابهام، بیشترین اولویت را دارا هستند.

ارزش‌گذاری کارآفرینی و ارتباط با دیگر کارآفرینان بیشتر باشد؛ افراد سالمند روحیه بیشتری جهت انجام کارآفرینی خواهند داشت (Kautonen et al., 2011). عوامل زمینه‌ای کارآفرینی به عنوان عواملی زیربنایی و ضروری جهت توسعه روحیه کارآفرینی در دوران سالمندی می‌باشند. شرایط زمینه‌ای، شاخص‌هایی همچون سیاست‌های حمایتی دولت، عوامل قانونی و حقوقی، نظام آموزشی، عوامل فرهنگی، سیاست‌های تجاری و عوامل حاکمیتی را در می‌گیرد.

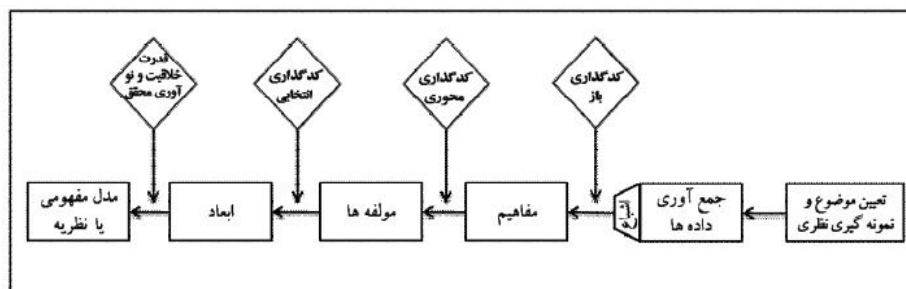
Yang (2020) بیان داشت، عملکرد سالمندان و میل به خود اشتغالی در کارآفرینی سالمندی بسیار موثر است و میزان وابستگی بر کارآفرینی در سالمندان تاثیرات مثبتی بر نوآوری و خود اشتغالی دارد. معلائی و همکاران (۲۰۱۹) کارآفرینی سالمندی را راهی برای تحقق شخصی افراد سالمند حتی پس از بازنشستگی و همچنین راهی برای حفظ آنها در محیط کاری و حفظ شبکه‌ها و توسعه مهارت‌ها و انتقال دانش خود به نسل بعدی می‌دانند. علاوه بر این، جامعه می‌تواند از دانش، تجربه و سرمایه انسانی و اجتماعی کارآفرینان سالمند برای تقویت خود استفاده کند. Nikolova (2019) بیان داشتند کارآفرینی می‌تواند به پیری موفق در محل کار کمک کنند و ممکن است به افراد اجازه دهد منابع شغلی خود را به دست آورند و سلامتی و رفاه را بهبود بخشند. (Blid et al. (2018) در یافته‌های خود از نبود الگوی معتبر برای کارآفرینی سالمندی و تاثیر محرک‌های انگیزشی و عوامل تشویق کننده خارجی بر راه‌اندازی یک کسب‌وکار تاکید کردند. (Kautonen et al. (2014) بیان داشتند سن در رفتار کارآفرینی کسانی که خود اشتغالی را ترجیح می‌دهند تاثیر کمتری دارد و افراد سالمند به دلیل نداشتن فرصت‌های شغلی جایگزین (انگیزه رانشی) به کارآفرینی روی می‌آورند. در تحقیقی دیگر، Kautonen et al. (2011) بیان داشتند موضوعات

سالمندی ارائه نشده مشهود است، و یافته‌های این مقاله با بهره‌گیری از نظریه داده‌بنیاد در پی پر کردن این شکاف است. در جدول زیر متغیرهای استخراج شده از مبانی نظری در مقوله کارآفرینی سالمندی آورده شده است.

با توجه به موارد بالا انتظار می‌رود پژوهش حاضر، موضوع سالمندی را از ابعاد دیگری تشریح نماید تا سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان جامعه، بتوانند در سوق دادن سالمندان فعال در فرآیند کارآفرینی بهتر عمل کنند. همچنین در بررسی پیشینه تحقیق این شکاف که مدل خاصی جهت کارآفرینی

جدول ۱- متغیرهای استخراج شده از مبانی نظری

مقوله	شاخص	محقق - سال
سرمایه انسانی	سرمایه اجتماعی	Singh and DeNoble, 2003; Weber and Schaper, 2004;
	شایستگی اجتماعی	Tervo, 2014; Kautonen et al., 2011
عوامل انگیزشی (مالی و غیر مالی)	شبکه‌های اجتماعی	طالبی و همکاران (۱۳۹۹)
	تمایل به خود اشتغالی (استقلال شغلی)	Singh and DeNoble, 2003; Yang, 2020; Weber Schaper, 2004
عوامل زمینه‌ای	جذابیت کارآفرینی به جای اشتغال مجدد	Weber Schaper, 2004; Kautonen et al., 2014
	تمایل به ادامه کار و رضایت از شغل	Kautonen et al., 2011
ویژگی‌های شخصیتی	تمایل به مشارکت اجتماعی	اله یار و همکاران (۱۳۹۵)
	دنبال زندگی بهتر - به دنبال رفاه بیشتر	Kautonen et al., 2014; Blid, 2018
عوامل شناختی	تحقق خود - عزت - خودکارآمدی	Kautonen et al., 2011; Nikolova, 2019
	داشتن ثروت و ارث	Maâlaoui, 2019
ویژگی‌های رفتاری	پیشینه خانوادگی - موقعیت محل زندگی - دوستان و شبکه‌ها - سبک زندگی - هنجارهای اجتماعی - ساز و کارهای حمایتی	Singh and DeNoble, 2003; Tervo, 2014; Kautonen et al., 2011
	برون‌گرایی - سازگاری و وظیفه‌شناسی - روان رنجوری - گشودگی و استقبال از تجربه	Tervo, 2014; Ahmad et al., 2014
شخص کارآفرین	نگرش - دانش	تاجیک اسمعیلی و همکاران (۱۳۹۶)، محمدی و همکاران (۱۳۹۰)
	فعال بودن - تحمل ابهام - استقلال رأی - عملگرایی - نیاز به موفقیت - چالش‌طلبی - کانون کنترل درونی - ریسک‌پذیری - ثبات قدم - حسن انطباق	Backman and Karlsson, 2013
		تاجیک اسمعیلی و همکاران (۱۳۹۶)، محمدی و همکاران (۱۳۹۰)
		Ahmad et al., 2014

شکل ۱- مدل توسعه یافته فرایند اجرای روش داده بنیاد

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش از نوع پژوهش‌های کیفی از نوع نظریه داده بنیاد می‌باشد که با تمرکز بر مصاحبه نیمه ساختاریافته به طراحی الگوی کارآفرینی سالمندی می‌پردازد. مشارکت‌کنندگان در این تحقیق کارآفرینان سالمند و اساتید دانشگاه که در زمینه کارآفرینی سالمندی مطالعات و تحقیقات داشته‌اند، می‌باشند. نمونه‌گیری از نوع هدفمند و به روش گلوله برفی انجام شده است. متن مصاحبه‌های ساختاریافته با مشارکت‌کنندگان مذکور پس از پیاده‌سازی به روش تحلیل مضمون (کدگذاری باز، محوری و انتخابی) با کمک نرم‌افزار اطلس تی کدگذاری شده و سپس تحلیل گردید. در این شیوه پس از یافتن مقوله اصلی، عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، عوامل علی، اقدامات و راهبردها و پیامدها مشخص می‌شود. در هر سه نوع کدگذاری باز، محوری و انتخابی، محقق به متون مصاحبه‌ها مراجعه کرده و با روش رفت و برگشتی اصلاح داده‌ها انجام شده و در نهایت تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافته است. مصاحبه‌ها ضبط گردید تا با مرور چندباره گفتگوها، تحلیل و بررسی دقیق‌تری نسبت به دیدگاه‌های طرح شده مشارکت‌کنندگان انجام شود. نمونه‌گیری نظری تا رسیدن مقوله‌ها به اشباع نظری ادامه یافت. شواهد اشباع نظری مقوله‌ها در مصاحبه نهم برای پژوهشگر دیده شد اما برای اطمینان تا مصاحبه یازدهم ادامه یافت. مقصود از اشباع نظری یعنی مرحله‌ای که در آن دیگر داده‌های جدیدی در ارتباط با مقوله پدید نیایند، مقوله گستره مناسبی یافته و روابط بین مقوله‌ها برقرار و تایید شده باشند (Glaser and Strauss, 1967).

برای تامین روایی و پایایی در روش تحقیق کیفی از روش ارزیابی (Guba and Lincoln (1994 استفاده شد که معادل روایی و پایایی در تحقیقات کمی است. بدین منظور و بر پایه این روش چهار معیار قابلیت

اعتبار^۱، انتقال‌پذیری^۲، قابلیت ثبات^۳ و تاییدپذیری^۴ جهت ارزیابی در نظر گرفته می‌شود (مقیمی و همکاران، ۱۳۹۹).

به‌منظور افزایش قابلیت اعتبار اقدامات ذیل توسط پژوهشگر صورت گرفت:

۱. بازبینی توسط اعضای تیم پژوهشی: مولفه‌ها و مفاهیم بدست‌آمده توسط اعضای تیم مورد ملاحظه و بازبینی قرار می‌گرفت و نظرات نهایی استخراج می‌شدند.

۲. بررسی توسط خبرگان: در این مرحله، نظرات خبرگان حوزه کارآفرینی دانشگاه در مورد مفاهیم و مولفه‌ها دریافت می‌شد.

همچنین از سه خبره دانشگاهی که در پژوهش مشارکت نداشتند برای حصول اطمینان از انتقال‌پذیری مقوله‌ها و مفاهیم مستخرج مورد مشورت قرار گرفتند. در همه مراحل کار و به منظور ایجاد اطمینان، جزئیات پژوهش و یادداشت‌برداری‌ها ثبت و ضبط شد. با استفاده از این فایل‌های ضبط شده پس از هر مصاحبه، سوالات مصاحبه بررسی شدند و خلاءهایی که ممکن است با پرسش‌های ریزتر پر شوند بر پژوهشگر آشکار شد و در مصاحبه بعدی، نتایج به‌کار گرفته شده است، و همین امر به تقویت پایایی ابزار سنجش کمک نمود.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر ۹ نفر از مشارکت‌کنندگان مرد (۸۸ درصد) و ۲ نفر زن (۱۸ درصد) بودند. در مجموع تعداد ۱۷۵ مفهوم، ۳۳ مقوله، ۶ بعد در چارچوب نظریه داده بنیاد استخراج شد. در مرحله

1. Credibility
2. Transferability
3. Consistency
4. Confirmability

آغازین که با کدگذاری باز شروع می‌شود، موارد زیر محوری تاثیر می‌گذارند (دانایی فرد و امامی، ۱۳۸۶ به نقل از مقیمی، ۱۳۹۹). جدول زیر مجموعه مقوله‌ها و عوامل علی: مقوله‌های مربوط به شرایطی که بر پدیده مفاهیم عوامل علی را نشان می‌دهد.

جدول ۲- نتایج کدگذاری باز عوامل علی

مقوله	مفاهیم
برون‌گرایی	تمایل به کسب تجربیات جدید - تمایل به کسب ارتباطات اجتماعی - ارتباط با افراد دیگر - خوش‌رویی و انرژی زیاد - پرحرف بودن - تمایل به زندگی گروهی
روان رنجوری پایین	آرام بودن - اختلالات خلقی کمتر - احساس شادی - به سختی آزرده خاطر شدن
وظیفه شناسی	منظم و مسئولیت‌پذیر - برنامه‌ریز - روبرو شدن با چالش - تلاش برای غلبه بر سختی - کنترل هیجانات ناگهانی - کنترل تصمیم‌های یهویی - پیروی از قوانین و هنجارها
استقبال از تجربه	تجربه‌ی تغییرات - دارای خلاقیت بالا - تجربه چالش‌های جدید - اندیشیدن درباره‌ی مفاهیم انتزاعی - امتحان کردن چیزهای جدید
سازگاری	علاقه‌ی زیاد به معاشرت با دیگران - اهمیت به دیگران - همدلی با دیگران - لذت بردن از خوشحال کردن دیگران
مهارت ارتباطی	توانایی برقراری ارتباط و احساسات - تقویت رابطه گرم و صمیمی - اعتماد واقع‌بینانه
مهارت رهبری	دریافت دیدگاه‌ها و نقطه‌نظرات دیگران - کنترل هیجانات و احساسات - کنجکاوی مفهومی - قابلیت نفوذ بر دیگران
بینش	اهمیت دانایی و بینش - فهم و شناسایی - تفکر و اندیشه فرد
سرمایه انسانی	استفاده از دانش به روز - ارتباطات علمی - تفکر تحلیلی - دانش تخصصی و مدیریتی - آموزش و تحصیلات - تجربه راه‌اندازی کسب و کار قبلی - تمرین مهارت‌ها و مدیریت
شایستگی اجتماعی	قدرت چانه زنی و مذاکره - کار تیمی - مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی - قابلیت اطمینان - مهارت تفویض کار
سرمایه اجتماعی	همدردی و دوستی - مشارکت مدنی - تقویت همکاری - گسترش روابط حمایتی - حس عمل متقابل
انگیزه کشتی	جذابیت خدمات عمومی - مشارکت پویا در جامعه - تعهد به منافع عمومی - تمایل به تجربه جدید - علاقه به تحقق رویاهای قدیمی - ترجیح به کارآفرینی بجای اشتغال مجدد - تمایل به خوداشتغالی - تمایل به ادامه کار - تمایل به کسب درآمد بیشتر و منافع مالی
انگیزه رانشی	نیازهای اقتصادی، شغلی - از دست دادن شغل - لزوم ایجاد شغل برای خانواده و آشنایان
استقلال طلبی	کاری را برای خود انجام دادن - آزادی عمل داشتن - آقای خود بودن - دستیابی به اهداف و رویای خود
امید به زندگی	رفاه و رضایت - رعایت بهداشت فردی - عادات غذایی - میزان ورزش - میزان شادی‌های مجاز و عمومی
خلاقیت و نوآوری	توانایی تلفیق ایده‌ها - برقراری ارتباط غیرمعمول بین ایده‌های مختلف - به کار گرفتن یک ایده خلاق و تبدیل آن به یک محصول
میل به ماندگاری در عین نزدیکی شدن به پایان زندگی	برخوردراری از منزلت اجتماعی - منزلت اجتماعی در طبقات اجتماعی جامعه - احترام به کرامت انسانی - داشتن معنا در زندگی
کفایت نفس	احساس ارزشمندی کردن - احساس نسبت به ارزش و توانایی خود - عزت نفس - احساس رضایت از خود - اعتماد به نفس - خودکارآمدی

مطالب ادبیات موضوع نیز همخوانی داشتند. ابعادی همچون شایستگی سالمندان، انگیزش کارآفرینانه شناسایی گردید.

مقوله (پدیده) اصلی: مقوله اصلی «کارآفرینی سالمندی» است. دیدگاه‌های مختلفی در مورد این موضوع از مشارکت کنندگان دریافت شد که بعضاً با

جدول ۳- نتایج کدگذاری باز پدیده اصلی

مفاهیم	مقوله
توانایی برنامه‌ریزی - تعیین راهبرد های لازم برای تحقق اهداف - قدرت حافظه و تفکر - ایفای نقش کارآفرینی - مهارت‌های کارآفرینی - تلاش و قابلیت و پشتکار - اعتماد به نفس - خودآگاهی - داشتن تعهد و مسئولیت	شایستگی کارآفرینانه سالمندان
ثبات قدم در تصمیم‌گیری - ارزش قائل شدن برای کار - خودمدیریتی - استفاده تجربه برای رسیدن به هدف - اراده - احساس مسئولیت در برابر مسئولیت - انگیزه‌های کسب درآمد - استفاده از فرصت‌ها - مخاطره‌پذیری	انگیزش کارآفرینانه سالمندان

اقدامات و راهبردهای کارآفرینی سالمندی: براساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان پژوهش، آموزش و حمایت از سالمندان کارآفرین (مادی و معنوی) از جمله اقدامات، فرهنگ‌سازی و مشاوره از جمله راهبردهای کارآفرینی سالمندی شناسایی گردید.

جدول ۴- نتایج کدگذاری باز اقدامات و راهبردها

مفاهیم	مقوله فرعی
آموزش مهارت‌ها - گسترش مراکز تحقیق و توسعه کارآفرینی - برگزاری کارگاه‌های آموزش کارآفرینی	آموزش کارآفرینانه سالمندان
سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های آموزشی	
ترغیب و بهبود کسب و کار سالمندان - حمایت از کارآفرینی و تولید سالمندان - رفع موانع تولید و کسب و کار سالمندان - حذف موانع شناخته شده برای راه‌اندازی کسب و کار سالمندان - کمک به راه‌اندازی کسب و کار سالمندان - تنظیم قوانین و مقررات با هدف حمایت از کسب و کار سالمندان	حمایت از سالمندان کارآفرین
طرح ایده و نظر در حوزه کارآفرینی - الگوسازی از کارآفرینان سالمند - تحریک و پرورش انگیزه‌ها - فرهنگ درک و تغییر و کشف فرصت - فرهنگ خلاقیت - فرهنگ استقلال طلبی و قبول مسئولیت	فرهنگ‌سازی
راه‌اندازی مراکز مشاوره - مرکز ارزیابی و پایش سلامت سالمندی کشور - کارگروه‌های تخصصی کارآفرینی	مشاوره

زمینه: براساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان پژوهش، عوامل محیطی به عنوان عوامل زمینه‌ساز کارآفرینی سبک زندگی، پیشینه خانوادگی، سرمایه و امکانات و سالمندی شناسایی گردید.

جدول ۵- نتایج کدگذاری باز زمینه و بستر

مفاهیم	مقوله فرعی
ساعت‌های کار انعطاف‌پذیر - روحیه خلاق و راضی - تمرکز بیشتر بر شیوه زندگی - داشتن فرهنگ کارآفرینی و کارگروهی - ارتباط با دیگر کارآفرینان	سبک زندگی
داشتن خانواده کارآفرین - روابط مطلوب والدین و فرزندان - تکوین شخصیت کارآفرینی در خانواده - درآمد خانواده - حمایت خانواده و دوستان	پیشینه خانوادگی
انتخاب محل کار - نیروی انسانی مناسب - داشتن سرمایه و امکانات مناسب - دردسترس بودن اطلاعات کافی در زمینه کارآفرینی	سرمایه و امکانات
تامین فضای کاری - زیرساخت‌های اشتغال مولد - تسهیل در نظام بانکی - بنگاه‌های اقتصادی دانش محور - فناوری اطلاعات و ارتباطات	زیرساخت‌ها

مداخله: براساس دیدگاه مشارکت‌کنندگان پژوهش، عوامل مداخله‌گر کارآفرینی سالمندی شناسایی گردید. سیاست‌گذاری، قوانین و اسناد بالادستی به عنوان

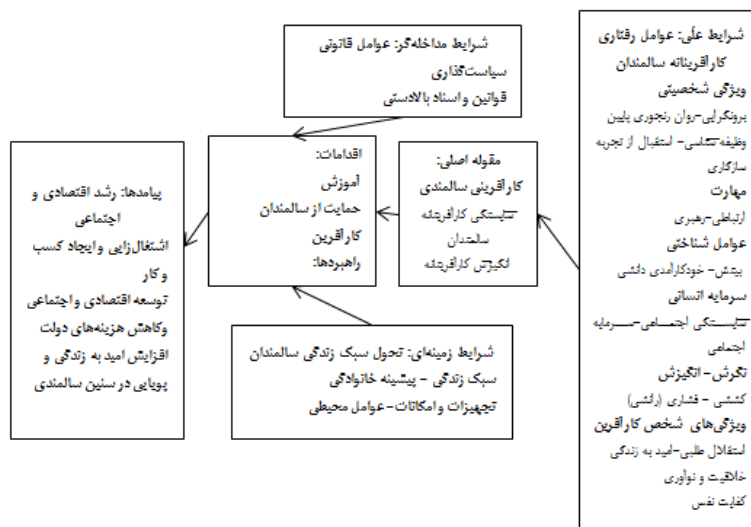
جدول ۶- نتایج کدگذاری باز مداخله‌گر

مفاهیم	مقوله فرعی
برنامه‌ریزی در راستای رشد فعالیت‌های کارآفرینانه - ایجاد فضا و فرهنگ مطلوب کارآفرینانه - تشویق افراد بیشتر برای شروع کسب‌وکار - کاهش موانع رویه‌ای - قانونی و مالیاتی - تسهیل دسترسی به وام‌های کوچک - ترویج و تقویت فرهنگ کار و تولید - بهبود محیط کسب و کار و ارتقاء شاخص‌های آن - حمایت از تأسیس و توسعه کسب و کارهای کوچک - هماهنگ سازی و پایداری سیاست‌های کارآفرینی سالمندی- موضوع کارآفرینی سالمندی در برنامه ۵ ساله توسعه گنجانده شود.	سیاست‌گذاری
اصلاح و بازنگری در قانون کار و تجارت با رویکرد حمایت از کارآفرینی سالمندی - تصویب قوانین حمایت از کارآفرینی سالمندی- کاهش بوروکراسی اداری در سیستم های اداری در راستای حمایت از کارآفرینی سالمندی- تنظیم قوانین جهت کاهش ریسک سرمایه گذاری جهت کارآفرینی سالمندی	قوانین و اسناد بالادستی

پیامد: براساس دیدگاه مشارکت کنندگان پژوهش، اشتغال‌زایی و ایجاد کسب و کار، توسعه اقتصادی و اجتماعی و کاهش هزینه‌های دولت و افزایش امید به زندگی و پویایی در سنین سالمندی از پیامدهای کارآفرینی سالمندی شناسایی شد.

جدول ۷- نتایج کدگذاری باز پیامدها

مفاهیم	مقوله فرعی
چشم‌اندازهای کارآفرینی - برنامه ریزی کسب و کار - کسب مهارت‌های تخصصی - حصول امکانات و ظرفیت‌ها - شکل‌گیری خدمات جدید	اشتغال‌زایی و ایجاد کسب و کار
افزایش درآمدهای کسب و کار - بهبود استانداردهای زندگی	توسعه اقتصادی و اجتماعی
مشارکت اجتماعی پایدار سالمندان - مسئولیت‌پذیری و شفافیت هزینه دولت - هزینه انعطاف‌پذیری طرح‌ها - توسعه اجتماعی به عنوان نتایج مطلوب رفاه اجتماعی-کاهش هزینه‌های تامین اجتماعی	و کاهش هزینه‌های دولت
خودکارآمدی در سن بالا - بهره‌گیری از تجارب - امید به زندگی بیشتر	افزایش امید به زندگی و
شادی و رفاه بیشتر - طول و کیفیت عمر - خشنودی اجتماعی	پویایی در سنین سالمندی
آزادی‌های اجتماعی - سالمندی فعال	

شکل ۲- الگوی پارادایمی مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد

بیان می‌شود. شکل (۲) نشان دهنده روابط میان مقوله‌های مزبور در قالب مدل، موسوم به پارادایم کدگذاری محوری است.

مرحله کدگذاری انتخابی: روایت پژوهش

مرحله ارائه مقولات اصلی نظریه است که در جدول ۸ ارائه شده است.

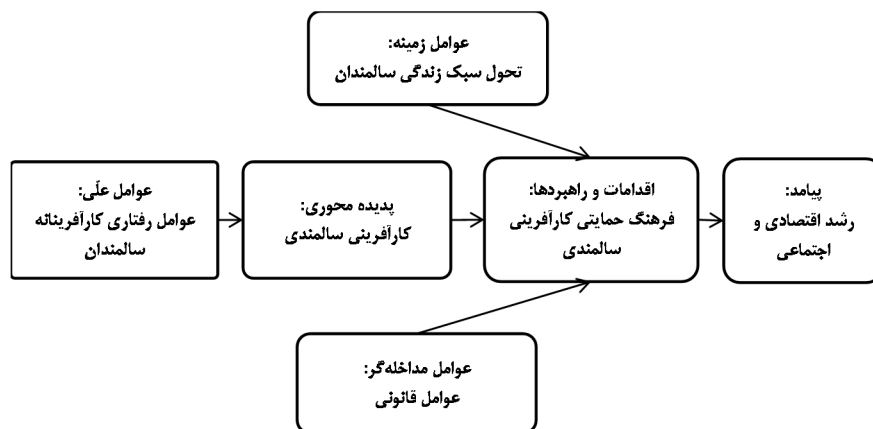
در مرحله کدگذاری محوری تحلیل کیفی به روش نظریه پردازی داده بنیاد مقولات و مفاهیم فرمول‌بندی شده و روابط میان آن‌ها ترسیم می‌شود. فرایند کدگذاری که از داده‌ها آغاز می‌شود، در طی فرایند انتزاع به تدوین نظریه منتهی می‌شود. در این مرحله ارتباط میان کدهای متمرکز در قالب یک شبکه

جدول ۸- نتایج کدگذاری انتخابی

مفهوم	مقوله
ویژگی شخصیتی - عوامل شناختی - شبکه‌های انسانی	عوامل رفتاری کارآفرینانه سالمندان
مهارت - نگرش - انگیزش	کارآفرینی سالمندی
شایستگی کارآفرینانه سالمندان	
انگیزش کارآفرینانه سالمندان	
سیاست‌گذاری - قوانین و اسناد بالادستی	عوامل قانونی
سبک زندگی - پیشینه خانوادگی	تحول سبک زندگی سالمندان
سرمایه و امکانات - عوامل محیطی (بسترها)	
آموزش - حمایت از سالمندان کارآفرین	فرهنگ حمایتی کارآفرینی سالمندی
فرهنگ‌سازی - مشاوره	
اشتغال‌زایی و ایجاد کسب و کار	رشد اقتصادی و اجتماعی
توسعه اقتصادی، اجتماعی و کاهش هزینه‌های دولت	
افزایش امید به زندگی و پویایی در سنین سالمندی	

طبقه‌ها ربط داده و آن روابط را در چارچوب یک روایت ارائه کرده و طبقه‌هایی را که به بهبود و توسعه بیشتری نیاز دارند اصلاح می‌کند.

کدگذاری انتخابی (براساس نتایج دومرحله قبلی کدگذاری) مرحله اصلی نظریه‌پردازی است. به این ترتیب که طبقه محوری را به شکل نظام‌مند به دیگر

شکل ۳- الگوی کارآفرینی سالمندی

بحث و نتیجه‌گیری

کارآفرینی فرآیندی است که در محیط‌ها و مجموعه‌های مختلفی اتفاق می‌افتد و طی آن تغییرات در سیستم اقتصادی از طریق نوآوری‌های افرادی که به فرصت‌های اقتصادی واکنش نشان می‌دهند رخ می‌دهد که این باعث ایجاد ارزش فردی و اجتماعی خواهد شد. مدل تهیه شده در این پژوهش در بخش عوامل علی به ویژگی‌های رفتار کارآفرینی پرداخت. میل به استقلال کاری و خود اشتغالی از مواردی بوده که سالمندان شروع به کارآفرینی می‌کنند و یافته‌های پیشین (Yang, 2020; Rogoff, Carroll, 2009; Maâlaoui, 2019) این موضوع که سابقه خوداشتغالی در گذشته باعث خوداشتغالی مجدد می‌شود را تأیید می‌کنند. سالمندان به علت داشتن نقش در دوران جوانی و میانسالی و کاهش موارد بالا در سنین بالا جهت اثبات خودکارآمدی در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی شروع به کارآفرینی می‌کنند. حفظ موقعیت در جامعه و خانواده یکی از انگیزه‌های این افراد می‌باشد. موارد بالا یافته‌های پیشین (اله‌یار، ۱۳۹۵؛ Blid, 2018) که سالمندان دنبال عزت و رضایت از زندگی و رفاه بیشتر و مشارکت اجتماعی هستند و همچنین نتایج تحقیق (Maâlaoui, 2019) در تأکید بر خودکارآمدی را مورد تأیید قرار می‌دهد. با داشتن شبکه‌های انسانی (شایستگی اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی) می‌توان اقدام به کارآفرینی در بین سالمندان کرد. سرمایه اجتماعی به توانایی افراد در استفاده از ساختارهای اجتماعی، شبکه‌ها و روابط اجتماعی خود اشاره دارد. شایستگی اجتماعی متشکل از چهار گروه مهارت‌های شناختی، رفتاری، هیجانی و انگیزشی است. شایستگی اشاره به رفتارهای قابل بروزی دارد که یک فرد برای انجام موفقیت‌آمیز نقش خود باید دارا بوده و بر پایه دانش، مهارت، توانایی و سایر ویژگی‌های فردی وی شکل

می‌گیرند. سالمندان با داشتن زمینه‌های کارآفرینی همچون شایستگی اجتماعی و میل به شایستگی کارآفرینی که همانا یادگیری‌های طول دوران زندگی است با استراتژی مناسب دنبال کشف فرصت بوده و در زمان و مکان مناسب اقدام به کارآفرینی می‌کنند. شایستگی اجتماعی زیربنای ایجاد شبکه‌های اجتماعی است. یافته‌های تحقیقات قبلی (Teruo, 2014) بیانگر این موضوع است. شبکه‌های اجتماعی، روابط شبکه‌ای و ارتقای همگنی گروه‌ها، اعتماد، تعهدات و انتظارات متقابل و هویت مشترک جسارت بیشتری را به اعضای تیم می‌بخشد. سالمندان در طول سالیان عمر خود پایه‌ای برای انسجام اجتماعی به وجود می‌آورند و تبادل منابع و اطلاعات را آسان می‌کنند. این موارد یافته‌های مطالعات پیشین (طالبی و همکاران، ۱۳۹۹؛ Singh and DeNoble, 2003) که داشتن شبکه‌های اجتماعی مثل شبکه خانوادگی و دوستان در بین سالمندان را در جهت کارآفرینی مهم می‌دانند، مورد تأیید قرار می‌دهد. دانش، مهارت و تجربه کارآفرینی سالمندان و افراد نزدیک به دوران بازنشستگی بر عملکرد و میل به کارآفرینی آنها می‌افزاید، این یافته‌ها نتایج تحقیقات پیشین (Backman and Karlsson, 2013) را تأیید می‌کنند. انگیزش، سلامتی، ثروت، دانش، عوامل خانوادگی، فعال بودن، تحمل ابهام، شبکه‌های انسانی، شایستگی کارآفرینی، سازوکارهای حمایتی (آموزش، کمک‌های مالی) از عوامل تاثیرگذار در کارآفرینی سالمندی هستند که مشابه یافته‌های برخی تحقیقات پیشین است (Ahmad et al., 2014).

عوامل زمینه‌ای به تحول سبک زندگی پیشینه خانوادگی و محیط کارآفرینی بستگی دارد. کارآفرینی سالمندی در کشورهای مختلف با توجه به محیط ملی و بافت منطقه متفاوت است و به اکوسیستم کارآفرینی و بسترهای لازم جهت شروع کارآفرینی اشاره شده

اخلاق‌گرایی و تفکر ایجاد اشتغال برای دیگران اشاره کرد.

با توجه به یافته‌ها، پیشنهاد می‌شود با تعریف بسته‌های حمایتی و سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری درست این فرصت را برای سالمندان جهت کارآفرینی ایجاد کرد. مواردی که دولت‌ها می‌توانند، برای توسعه کارآفرینی سالمندی در آن دخالت می‌کنند، عبارتند از: توسعه قابلیت‌های کارآفرینی، ایجاد ساختارهای حمایتی و ایجاد زمینه‌های کارآفرینی است. دولت لزوماً باید ساختار کاری، راهبردی و فرهنگی را ایجاد کند که بر نوآوری و استفاده از تجربیات سالمندان تأکید کند. همچنین مشاوره به سالمندان و آموزش آنها در راستای تحقق کارآفرینی سالمندی بسیار مؤثر خواهد بود. همچنین پیشنهاد می‌شود، تحقیقات آینده در راستای کمی کردن شاخص‌های مدل کارآفرینی سالمندی ارائه شده در این تحقیق کار کنند. همچنین تحقیقاتی در راستای شناخت موانع حقوقی و قانونی در مسیر کارآفرینان سالمند پیشنهاد می‌گردد.

است. فرهنگ کارآفرینی سالمندی در محیطی امکان‌پذیر است که هنجارهای غالب بر آن محیط، ارزش‌ها و باورهای فرهنگ کار و کارآفرینی، تولید مداوم و فکر و اندیشه خلاق را تقویت نمایند و این امر میسر نمی‌گردد، مگر آن که جامعه از فعالیت‌های کارآفرینانه حمایت کند و پذیرای تلاش‌های خلاقانه، ابتکار و نوآوری کارآفرینان باشد. ایجاد محیط‌های حمایت‌کننده قانونی از سالمند، نیاز به مداخله و هماهنگی‌های بین بخشی متعددی علاوه بر بخش سلامت به عواملی از قبیل آموزش، مسکن، اشتغال، امنیت، حمل و نقل نیاز دارد. این یافته‌ها با نتایج مطالعات پیشین (تاجیک اسمعیلی و همکاران، ۱۳۹۶؛ عزیزی و کراری؛ ۱۳۹۴) همراستا است.

پیامدهای کارآفرینی سالمندی، رشد اقتصادی و اجتماعی و ایجاد اشتغال و سالمندی موفق و پویا می‌باشد. آورده این پژوهش الگوی کارآفرینی سالمندی بوده و از موارد جدید یافته‌های پژوهش می‌توان به مقوله میل به ماندگاری در عین نزدیک شدن به پایان زندگی، باور به حس هم‌نوع‌دوستی و

منابع

۱. اوحدی، ف.، و ناصری، م. ۱۳۹۷. بررسی مدل‌های کسب و کار پیاده‌سازی فین تک‌ها و استارت‌آپ‌های حوزه مالی و بانکی. همایش ملی مدیریت و کسب و کار الکترونیکی با رویکرد اقتصاد مقاومتی، مشهد: موسسه آموزش عالی فردوس مشهد.
۲. تاجیک اسمعیلی، ع.، غلامزاده، ز.، و تاجیک اسمعیلی، س. ۱۳۹۶. بررسی قابلیت‌های کارآفرینی در بازنشستگان (مقایسه زنان و مردان شهر تهران). مطالعات رسانه‌ای، ۱۲ (۳۸): ۸۳-۹۷.
۳. حبیبی، ر.، و حرفت‌کار، ش. ۱۳۹۷. استارت آپ و کارآفرینی. سومین کنفرانس بین‌المللی حسابداری، مدیریت و نوآوری در کسب و کار، کرج، دانشگاه جامع علمی کاربردی سازمان همیاری شهرداری‌ها.
۴. سیدمیرزایی، س. م. ۱۳۸۶. ملاحظاتی پیرامون ابعاد سالمندی با نگاهی به تجربه ژاپن. پژوهش‌نامه علوم انسانی، ۵۳: ۲۲۲-۲۱۰.
۵. شجاع، م.، ریماز، ش.، اسدی لاری، م.، باقری یزدی، س. ع.، و گوهری، م. ر. ۱۳۹۲. بررسی سلامت روان و رابطه آن با سرمایه اجتماعی سالمندان. پایش، ۱۲ (۴): ۳۴۵-۳۵۳.
۶. طالبی، ک.، خسروی، ن.، ایمانی‌پور، ن.، و سجادی، س. م. (۱۳۹۹). شناسایی شبکه اجتماعی کارآفرینان در خروج کارآفرینانه. توسعه کارآفرینی، ۱۳ (۱): ۴۰-۲۱.
۷. عزیزی، م.، و کراری، س. (۱۳۹۴). نیازسنجی آموزش کارآفرینی بازنشستگان (مورد مطالعه: کانون

- In Proceedings of the International Conference on Business Excellence. 12(1): 139-150. Sciendo.
17. Glaser, B. and Strauss, A. 1967. *The Discovery of Grounded Theory*, Chicago: Aldine Publishing Company.
18. Guba, E.G., and Lincoln, Y.S. 1994. Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of Qualitative Research*, 2(163-194): 105-113.
19. Kautonen, T., Down, S., and Minniti, M. 2014. Ageing and entrepreneurial preferences. *Small Business Economics*, 42(3): 579-594.
20. Kautonen, T., Tornikoski, E.T., and Kibler, E. 2011. Entrepreneurial intentions in the third age: the impact of perceived age norms. *Small Business Economics*, 37(2): 219-234.
21. Maâlaoui, A. (Ed.). 2019. *Handbook of research on elderly entrepreneurship*. Springer.
22. Nikolova, M. 2019. Switching to self-employment can be good for your health. *Journal of Business Venturing*, 34(4): 664-691.
23. Rogoff, E.G., and Carroll, D.L. 2009. *The Second Chance Revolution: Becoming Your Own Boss After 50*. Rowhouse Publishing, New York.
24. Singh, G., and DeNoble, A. 2003. Early retirees as the next generation of entrepreneurs. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(3): 207-226.
25. Tervo, H. 2014. Who turns to entrepreneurship later in life? Push and pull in Finnish rural and urban areas. In Proceedings of the 54th European Congress of the Regional Science Association International, St. Petersburg, 26-29 August 2014. European Regional Science Association (ERSA).
26. Weber, P., and Schaper, M. 2004. Understanding the grey entrepreneur. *Journal of Enterprising Culture*, 12(2): 147-164.
27. Yang, H. 2020. Can China's Aging Population Sustain Its Entrepreneurship? Evidence of Nonlinear Effects. *Sustainability*, 12(8): 3434.
- بازنشستگان آجا). فصلنامه علمی - پژوهشی آموزش در علوم انتظامی، ۳ (۴): ۳۵-۵۸.
۸. فائزی رازی، ف.، شمشیری، ن.، همتیان، ه. و زرگر، م. ۱۳۹۹. طراحی الگوی پویا مبتنی بر رفع فقر و محرومیت در معیشت (مورد مطالعه: بازنشستگان نیروهای مسلح). آینده پژوهی مدیریت، ۳۱ (۱۲۱): ۹۵-۱۱۰.
۹. فتحی، ا. ۱۳۸۸. بررسی جمعیت سالمندی ایران در نیم قرن اخیر و آینده تا سال ۱۴۳۰ هجری شمسی. هفته نامه برنامه، ۳۳۴: ۲۱-۲۴.
۱۰. محمدی ث.، یزدانی چراتی، ج. و موسوی نسب، ن. ۱۳۹۶. شناسایی عوامل موثر بر سالخورده‌گی جمعیت ایران در سال ۱۳۹۵. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ۲۷ (۱۵۵): ۷۱-۷۸.
۱۱. مقیمی، س.ف. ۱۳۹۹. واکاوی پدیده آفلانزا و ذهنیت کارآفرینی‌گریزی در میان فرزندان کارآفرینان (با استفاده از نظریه داده بنیاد). فصلنامه توسعه کارآفرینی، ۱۳ (۴): ۵۸۱-۶۰۰.
۱۲. نبوی، س. ح.، علیپور، ف.، حجازی، ع.، ربانی، ا. و راشدی، و. ۱۳۹۳. بررسی رابطه حمایت اجتماعی و سلامت روان در سالمندان. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۵۷ (۷): ۸۴۱-۸۴۶.
۱۳. اله‌یار، ط.، محمدی، ا.، درویش‌پور، ع.، سرایی، ح.، و فرشته‌نژاد، س.م. ۱۳۹۵. تحلیل تجربه سالمندان ساکن در اجتماع از فعال بودن: مطالعه کیفی استراتژی‌های سالمندی فعال. مجله سالمند، ۱۱ (۴): ۵۱۷-۵۰۴.
14. Ahmad, N.H., Nasurdin, A.M., Halim, H.A., and Taghizadeh, S.K. 2014. The pursuit of entrepreneurial initiatives at the "silver" age: from the lens of Malaysian silver entrepreneurs. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 129: 305-313.
15. Backman, M., and Karlsson, C. 2013. Who says life is over after 55? Entrepreneurship and an aging population. Centre of Excellence for Science and Innovation Studies, The Royal Institute of Technology.
16. Blid, L. 2018. Senior entrepreneurship- Key facts at regional level in Romania.

Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources

Journal of Entrepreneurship in Agriculture Vol. 8(2), 2021
<http://jead.gau.ac.ir>

Design of the aging entrepreneurship model with a grounded theory approach

A. Poormandi¹, M.B. Gorji^{2*}, E. Abbasi³, M. Ashrafi⁴

¹PhD student of Entrepreneurship Management (Business), Faculty of Management and Accounting, Islamic Azad University of Aliabad

²Assistant Professor, Faculty of Management and Accounting, Islamic Azad University of Aliabad

³Associate Professor, Faculty of Finance, Alzahra University

⁴Assistant Professor, Faculty of Management and Accounting, Islamic Azad University of Aliabad

Received: 13/06/2021; Accepted: 13/11/2021

Abstract

The issue of aging has attracted the attention of the world in recent years. To mitigate this issue and have an active and dynamic aging period, aging entrepreneurship was proposed. The purpose of this article is to design an aging entrepreneurship model. The present study was applied in terms of purpose and library-field in terms of data collection method. This research was a qualitative research with a grounded theory approach. Data were collected through in-depth interviews with 11 senior entrepreneurs and academic experts in the field of entrepreneurship using targeted snowball sampling. After performing three steps of open, axial and selective coding, 175 concepts, 33 categories and 6 dimensions were obtained. Findings of the paradigm model showed these variables; personality traits, skills, cognitive factors, human networks, attitudes-motivational as causal factors; policy making, upstream laws and documents as interfering factors; lifestyle, family background, facilities and environmental factors as bed conditions; education and support elderly entrepreneurs as measures and culture making; counseling as strategies and job creation and business creation, economic and social development and reducing government spending and increasing life expectancy and dynamism in old age as the consequences of aging entrepreneurship.

Keywords: Entrepreneurship, Aging entrepreneurship, Grounded theory

*Corresponding author; gorgi@aliabadiu.ac.com